

Kauboaastad Eesti kunstiturul

Karin Laansoo

Lihne tõsiasi, et kunsti tegemine, müümine, näitamine ning sellest kirjutamine maksab, ununeb pidevalt. Hästi lihtsalt ja selgelt väljendudes on kunstiturul kõige olulisem roll tagada kunstnikele tasu tehtud töö eest ning ka rahalised vahendid töö jätkamiseks. Kunstnikel on raha vaja isegi siis, kui nad ei soovi kunstituruga suhestuda.

Kunstniku alatine seotus oma loodud teostega tähendab seda, et kunstiturul roll kunstimaailmas ning kunstniku karjääris on suhteliselt komplitseeritud ning vastastikuselt sõltuvuses, millele omakorda lisanduvad regiooni ja asukohariigi erisused. Eesti kunstiturul on alles arenemis-, mõne asjatundja arvates isegi müstilises „turu-eelses“ olukorras. Sõltumata sellest, millist terminoloogiat kasutatakse, võib väita, et kunstiteose turuväärtuse teadvustamine selle sotsiaalse ja kunstiajaloolise väärtuse kõrval on muutumas üha valutumaks. Kunstiturul ei pea üle tähtsustama, kuid selle rolli ja metoodikat mõistes on pilt kindlasti selgem.

Analüüsidest Eestiga võrreldavaid turge, võib öelda, et paar-kolm rahvusvahelise profiiliga komertsgaleriid oleks valdkonna elujõuliseks arenguks enam kui piisav. Umbes Tallinna-suurusel Glasgow's tegutseb kolm komertsgaleriid: tugeva mainega Modern Institute (kust muuseumis on tulnud kolm Turneri auhinna võitjat), Mary Mary ning kõige noorema tulijana **Kendall Koppe**. Tallinnas galeristide kursuse ajal Kendall Koppele esitatud küsimusele, mitu teost on galerist müünud Glasgow's, tuli kiire vastus - null. Kunstiturul Glasgow's on sisuliselt olematu ning galerii saadud ainult messidel tekitatud sissetulekuga. Näitusi korraldatakse aga kodupublikule, kellele galerii rahvusvaheline profiil tingimata korda ei lähe. Üheaegne suhtlemine kahe publikuga on paratamatu. Eesti galeriidele on see praegu üks suuremaid väljakutseid.

Kuigi rahvusvaheliste kunstimesseid domineerimine on ka meie jaoks uus normaalsus, pole ühelgi Eesti galeriil mõtet trügida Baseli kunstimessele ainult sellepärast, et EAS on selleks vahendid eraldanud. Eesti olukorras on väga lihtne võimendada üle igapäevase normaalse galeriinduse ühte aspekti, kui selle aspektiga tegeleb pidevalt ainult üks galerii. Messidel käimine ja seal autasude võitmine ei ole ju eesmärk omaette, pigem on messidel osalemine areneva turu katalüsaator: galeriide valmisoleku tuvastamine tegutseda rahvusvahelisel turul ning suhteliselt valutult vahend kunstnike viimiseks rahvusvahelise publikuni.

Piltlikult öeldes on meie kunstiturul nagu ühe ujuga basseini: teised potentsiaalsed ujujad istuvad kuival ega julge vette hüpata. Kõik tunnevad koduseid olusid ehk meie oma kunstikogujaid, kuid suurde vette ei olda veel valmis minema. Lõppenud aasta kogemust analüüsidest tahan loota, et päris mitu galeriid on basseini servale tunduvalt lähemale tulnud. 2012. aastal aktiivselt tegevust alustanud ning meie galeriide koostöö kõrval ka rahvusvahelist kogemust vahendanud Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus jätkab visalt „ujumistundide“ andmisega peamiselt erakonsultatsioonide vormis, kuid kuiv trenn ei asenda märga kogemust. On päris selge, et galeriid teevad oma plaane omanike parema äranägemise järgi. Arenduskeskus saab olla katalüsaator, toetaja ja nõuandja, kuid mitte lõplik otsustaja. Kui ühe korra basseini hüppamise järel tehakse järeldus, et suusatada on parem kui ujuda, siis jääb sedamoodi.

Arenduskeskuse kui mittetulundusorganisatsiooni huvi on arendada kogu Eesti galeriimaastikku, mitte eraldi kogu kunstimaailma ökosüsteemist, vaid selle olulise osana. Erineva stardipositsiooni ja ajaloo tõttu erinevad ka keskuse partnerite vajadused, oluline on kõigiga kaasa mõelda lähtuvalt just galerii positsioonist. Väga üllatuslikult selgus lõppenud aastal, et finantsriskid ei ole väliturule minekul galeriidele tingimata põhitakistus. Arenduskeskus saab riske selleks ette nähtud vahenditega suures osas maandada, kuid vajalikud ettevalmistused, sealhulgas rahvusvahelisele publikule mõistetava identiteedi loomine, oma eesmärkide defineerimine või läbimõtlemine, milliste kunstnikega pikaajalist koostööd

alustada, on kõik veel läbitöötamist vajavad faktorid.

Pikemas perspektiivis on vähemalt paari galerii lülitumine globaalsesse kunstiturgu Eesti praeguse kunsti elujõulise arengu tagatis. Galeriide ning kohalike kunstikogujate pikaajalise panuseta jääb Eesti kunstile rahvusvahelise maine ehitamine ainult mõne entusiastliku üksikisiku toimetada, mis ei ole väärt, kuid kahjuks ei ole selline viis jätkusuutlik. Loodetavasti alustavad paari lähima aasta jooksul tegevust rahvusvahelise kogemusega kunstivahendajaid, kellel ei pruugi olla küll oma reaalsel galeriid, kuid motiveeritus ja arenemisvõime loevad rohkem kui neli seinat ja tegutsemisajalugu.

Kui paar-kolm Eesti galeriid hakkab regulaarselt väliseturul tegutsema, tähendab see, et üleminekuperiood, mille olen mõttes ristunud kauboaastateks, hakkab läbi saama: lahendatud on nii kunstnike esindatuse küsimus galeriide vahel, kommertsgaleriid on võtnud endale jõukohase rahalise vastutuse ja rolli kunstnike karjääri edendamisel ning igaüks-enda-eest-mentaliteet on asendatud koostegutsemisega. Ideaal on eetiline ning jätkusuutlikult arenev kunstiturg, mis rahastab riikliku toetuse kõrval olulist osa uute teoste produktsioonist ning toetab Eesti kunstnike ringlust näituste globaalses süsteemis.

Istanbuli galeristi **Derya Demiriga** rääkides panin kokku ühe võimaliku nüüdiskunsti rahvusvahelistumise mudeli. Istanbuli biennaali asutamine ning **Vasif Kortuni** 1980. aastate lõpus käivitatud protsess lõikab praegu selle vilju ja naudib rahvusvahelist tähelepanu. Suhteliselt konservatiivses moslemiriigis on kunstnikel olnud poliitikale minimaalne mõju, kuid lõppkokkuvõttes olid just Türgi kunstnikud need, kes rahvusvahelisel areenil tugeva märgi on maha pannud - riikliku toetuse puudumise ja suurte maksude kiuste.
